

How To Be a Man - Kako biti muškarac?

(Uvodna scena. Novinarka Margrijet van der Linden (u daljem tekstu: MVDL) stoji i razgovara sa trojicom fizičkih radnika koji govore na srpskom)

RADNIK 1: Pa šta je biti muškarac... Otkud znam. Dovoljno je da pokažemo ruke, sve će da bude jasno.

MVDL: Da vidim...

(On pokazuje prljave radničke ruke u žuljevima)

MVDL: Težak rad... A Vi?

(I drugi radnik pokazuje ruke)

MVDL: Isto. *(Smeh)* Evo pipnite moje.

RADNIK: Vi hemijska, mi arbajt. *(Smeh)*

MVDL: To je istina. *(Smeh)*

(Nakon uvodne špice, novinarka se nalazi za volanom automobila na putu kroz Srbiju)

MVDL (naracija): Nikada nisam doživela rat. Na sreću. U mojim ranim dvadesetim, kada sam završila novinarsku školu, u periodu kada sam dobila prvi posao u redakciji, rasplamsao se rat na Balkanu. U zadnjem dvorištu Evrope.

Zastrašujuće, zbog toga što se jako približio.

Ljudi koji su nekada u miru živeli jedni pored drugih, roštiljali, okupljali se, slavili rođendane, delili živote, odjednom su stajali okrenuti jedni protiv drugih, dok je ostatak sveta posmatrao i pitao se: Šta da radimo s ovim?

(Smenjuju se arhivski snimci iz rata devedesetih i muslimansko groblje)

Negde mora da se, iz nekog dobrog razloga, moralni kompas uprljao.

(Kamera snima top unutar Kalemegdanske tvrđave po kome se penju i igraju deca, u prisustvu roditelja.)

I onda jednog dana, rat je završen. Sada, 20 godina kasnije, muškarci u Srbiji se i dalje bore sa ratnom prošlošću. Kako je to biti muškarac ako ste izgubili rat? I kako mlada generacija Srba odrasta sa tom zaostavštinom?

(Slede scene u streljani, gde neki muškarci pucaju)

Deo muškaraca u Srbiji neguje borbenu prošlost.

Ova grupa nacionalista dolazi u streljanu svake nedelje.

PRIPADNIK SRPSKE DESNICE 1: Ovo je dobro za zdravlje.

MVDL: Ne i protiv ljudi?

PRIPADNIK SRPSKE DESNICE 1: Ne protiv ljudi, nikada. Samo u ratu. Probajte.

(Novinarka počinje da puca)

MIŠA VACIĆ: Vi ste snažna žena. Borite se za ženska prava. *(Smeh)* Morate snažno da povučete.

(Objašnjava joj kako da puca. Nakon što je završila, Vacić pokazuje na izbušenu metu sa siluetom čoveka)

MIŠA VACIĆ: Kompletno uništeno. *(Smeh)* Ovo je neprijatelj srpskog naroda. *(Smeh)*

MVDL: Da li vi sami posedujete oružje?

MIŠA VACIĆ: Svaki Srbin ima oružje.

MVDL: Je l' da? To je normalno?

(Ostali odgovaraju potvrдно)

MVDL: Ali ponekad to može biti opasno?

MIŠA VACIĆ: Ne, opasnije je ako nisi naoružan. Samo čovek s oružjem je slobodan čovek.

MVDL: Istovremeno moglo bi se reći da se vi momci malo plašite...

MIŠA VACIĆ: Ne, ne, ne plašimo se...

MVDL: ...i da vam trebaju pištolji da bi se zaštitili?

MIŠA VACIĆ: Ne, ne, to je tradicija.

PRIPADNIK SRPSKE DESNICE 2: Mi samo gledamo u svoju istoriju. Šta nas je istorija naučila. Jedan balkanski rat, drugi balkanski rat, Prvi svetski rat... Prvi svetski rat je počeo u Sarajevu, Srbija je bila optužena...

MIŠA VACIĆ: Suviše često nas napadaju...

MVDL: A da li nekad pomislite: Muka mi je više od ovog nasilja?

(Svi uglas odgovaraju: Da, da!)

MIŠA VACIĆ: Jedini način da zaustaviš nasilje je da budeš jak. Mi hoćemo mir i mislimo da je dijalog rešenje, ali ko će pričati s tobom ako si slab?

(U narednom kadru svi zajedno sede za stolom)

MIŠA VACIĆ: Zemlja, porodica, Bog. To su tri najbitnije stvari.

MVDL: Ljudi širom sveta kažu da su te stvari ugrožene, i da to čak ima veze sa muškošću...

(Niko ne razume njeno pitanje)

MIŠA VACIĆ: Ne, ne, mi to ne mislimo.

MVDL: Dakle to je manje-više to, Bog, crkva, porodica, zemlja?

PRIPADNIK SRPSKE DESNICE 2: Kad porodica nije u redu, ništa nije u redu.

MVDL: A da li je to ugroženo danas?

MIŠA VACIĆ: Da, da, ugroženo je od neoliberala, liberalnih političara.

MVDL: Pa šta nameravate da uradite?

MIŠA VACIĆ: Da zaštitimo situaciju kakva je bila u vremenima naših očeva, dedova... Srbi su vitezovi i džentlmeni. *(Svi potvrđuju)* Napravite dobru priču da naučite liberalne ljude u Holandiji da budu više muškarci... čvršći.

MVDL: Mislim da će oni videti da sam danas ja bila najbolji strelac.

(Svi se smeju, a scena se završava kadrovima u kojima Vacić i ostali žestoko pucaju)

MVDL (naracija): Međunarodna zajednica smatra Srbiju agresorom u ratu devedesetih. Ali Srbe ne vide sebe kao počinitelja, već kao žrtvu. Prema njima, zemlja je bila u opasnosti. Osećali su se sateranim uz zid i bili su spremni da daju svoj život.

Tražim tog čoveka koji je izgubio rat, a time i deo sebe.

Željko Vukelić je jedan od tih vojnika. Jedva je preživeo rat.

MVDL (u kancelariji Saveza ratnih veterana Srbije): Šta imamo ovde? *(pokazuje rukom ka vojničkoj uniformi)*

VUKELIĆ: Papiilon. To je inače uniforma moga druga gde smo bili zajedno na ratištu. A ovo je *(pokazuje na grb na ramenu uniforme)* oznaka srpske vojske u Krajini, gde sam ja ratovao.

MVDL: Šta Vam se desilo tokom rata?

VUKELIĆ: Evo malo ću samo da pokažem. *(Pokazuje ogromnu ranu na nozi i pokidano tkivo. Novinarica dodiruje)* Mina... Od pokreta mogu samo ovo, ništa drugo. A na drugoj nemam pola pete, sad da ne skidam.

Mnogi veterani su izgubili možda snagu i volju da se bore sa problemima i onda se odaju alkoholu, većinom. Budu jako agresivni i trpi njihova familija i okruženje. Evo ja lično, imam i ja decu i dosta često, u sredini gde jesam, ne ispoljavam, neću reći, neko nezadovoljstvo ili neki bes...

MVDL: Da li je lako muškarcu, vojniku, da prizna da nešto nije u redu, da možda nije više tako snažan?

VUKELIĆ: Pa jako je teško zato što je ovo sredina malo zatvorena. I kad nekom kažeš da imaš psihičkih problema, misli se da si lud.

(Pojavljuje se na vratima Vukelićev sin)

SIN: On je ranjen godinu pre nego što sam ja rođen. Ja sam to otkrio kad sam bio mlad. On je bio malo... znate, kad bi došao kući počinjao bi da viče na nas, ali mi smo to razumeli.

MVDL: Bili ste naviknuti na to?

SIN: Pa ne baš, ali znali smo zašto je to.

MVDL: Aha... I zato što vam je otac pričao priče o svojim iskustvima...

SIN: Da, nismo bili ljuti na svog oca, ili majku. Oni su dobri roditelji. Oni su najbolji roditelji koje znam.

VUKELIĆ: Nisam ja baš idealan, da sve teče med i mleko. Znam ja biti jako eksplozivan. Znalo je neki put da nastrada koji tanjir, ili neka vrata da slomim, ali njih (*porodicu, prim. aut*) nisam nikada dirao.

E u tome ratni veterani vrše nasilje u porodici, odaju se alkoholu, ima dosta samoubistava. Znači to je jako traumatično za te porodice, za decu, i tu imamo veliki problem, jer ta deca nastavljaju te traume kroz život dalje.

MVDL: Nije baš lep krug.

SIN: Da, nije lep, ali navikli smo na njega.

VUKELIĆ: Ali mi se ne damo. Mi kažemo mi se ne damo.

SIN: Da, mi smo snažni.

MVDL: Čula sam to. (*Svi se smeju. Novinarka se okreće Vukelićevom sinu*) Ali ti moraš nekako da presečeš taj krug događaja...Možda u sopstvenom životu.

SIN: Da, ja sam prvi u svojoj porodici započeo fakultet... Ja sam započeo taj krug.

MVDL: Je li teško odrastati kao muškarac u Srbiji?

SIN: Da, jeste. Jeste.

(Novinarka šeta ulicama Beograda)

MVDL (naracija): Taj rat i te strahote okupirale su ceo region, Evropu i svet. On je sada završen, ali - naravno da nije završen.

Ima ljudi koji na kraju sede kući. I onda? To stvara talas nasilja među ljudima u toj kući, gde muškarci sede sa svojim ženama. I ti muškarci u Srbiji se nose sa nečim što je vrlo logično, ali ne dobija mnogo pažnje.

A to je posttraumatski stres. A rezultat tog posttraumatskog stresa je pijanstvo.

Alkoholizam je veliki problem. Skoro da ga je moguće uporediti sa besnim psom koji leži kod kuće u korpi. I koji ponekad otvori oči, a onda dolazi do nasilja. Nasilja nad ženama.

Svaka treća žena u Srbiji je žrtva fizičkog nasilja. Kada dođe do toga, kada se besni pas u košarici se probudi i stvari kod kuće izmaknu kontroli, a ta šansa postoji, ta šansa je velika, gde onda moraš da odeš?

Pa, na primer, u toalet. Do uložaka. Sa brojem za hitne situacije. Tu gde se nijedan muškarac nikad ne približava.

(Margrijet van der Linden pokazuje ženske uloške unutar kojih je zalepljen broj SOS telefona za žene žrtve nasilja, što je bila akcija nevladine organizacije Autonomni ženski centar, prim. aut)

Rat se sa bojnog polja preselio u dnevnu sobu. Mnoge žene žive u strahu, muškarci su traumatizovani.

(Kamera na ulici snima muškarce ozbiljnih lica)

Postoji srpska izreka: Za spoljni svet je andeo, kod kuće đavo.

Ratna trauma leži kao mokra krpa preko društva. Ali je teško je izneti je na video. Srpski muškarac je zatvoren.

Bivši ratnik Vukelić me je pozvao na večeru sa svojim prijateljima. Pitanje je da li oni hoće da se otvore.

(Sledi scena u kafani, novinarka večera sa Vukelićem, njegovim sinom i još nekolicinom ljudi)

MVDL: Da li mislite da pravi muškarci jedu mnogo mesa?

VUKELIĆ: Apsolutno. Ne može bit pravi muškarac na salati.

(Za sto seda Vukelićev prijatelj)

VUKELIĆ *(okreće se ka njemu)*: Ja kažem zvao sam te zato da vide prave ljude Krajišnike.

MVDL: Šta je vas dvojicu spojilo?

VUKELIĆ: Rat. Ratna iskustva.

MVDL *(obraća se Vukelićevom prijatelju)*: A da li i Vi imate posttraumatski stresni sindrom takode?

VUKELIĆEV PRIJATELJ: Imam ga i dan-danas.

VUKELIĆ: A inače možeš na lebac da ga mažeš. A ne bih preporučio da upozna i onu drugu stranu.

VUKELIĆEV PRIJATELJ: Pa nisam znao da imam. Bilo mi je loše i onda su me primili na lečenje.

MVDL: A šta se dešavalo tad?

VUKELIĆEV PRIJATELJ: Pa pucao sam. *(Vukelić dobacuje: "Psihički")* Pucao sam i tražio pomoć od lekara. Pucao sam, nisam znao šta mi se dešava. Besan sam bio i pucao sam, nisam znao šta mi se dešava.

VUKELIĆ: Znete kako, sad je malo i nezgodno, pošto večeramo, i pričati o svemu tome. Pa ako bi moglo, mi to kažemo: "I Ćeno ima mir kad jede".

VUKELIĆEV PRIJATELJ *(u šali)*: Da ne dobijemo stres dok jedemo, dodatni...

VUKELIĆ (*u šali*): Meso, nož u ruci, i tako... Da ne isprepadamo.

MVDL: Pa... zbog toga što večeram sa muškarcima koji se nose sa posttraumatskim stresnim sindromom... Slažem se. Hajde da jedemo.

VUKELIĆEV SIN (*kroz smeh*): Ne čačkaj lava.

(Sledeća scena je ispred kafane u kojoj su bili. U kadru je naziv kafane, "Knin". Novinarica stoji i razgovara sa Vukelićevim sinom)

MVDL: Pitala sam se, pošto sam te ranije pitala je li teško odrastati kao muškarac u Srbiji, i rekao si da jeste...

VUKELIĆEV SIN: Da, bilo je teško našim očevima, svima njima... I moramo da se slažemo sa njima, moramo da pomognemo svojim očevima. To je moja odgovornost, da budem snažan muškarac, zbog njega. Moram da budem njegova snaga.

MVDL: Istovremeno, može biti teško nositi se sa roditeljima koji se nose sa posttraumatskim stresom. Na neki način i ti sam dobiješ taj stres?

VUKELIĆEV SIN: Da. Ponekad moram da kažem da imam sindrom takođe, zbog njih. Ali to je samo naša šala. (*Smeh*)

(U sledećoj sceni, novinarica je opet za volanom, vozi kroz Bosnu)

MVDL (*naracija*): **Ako toliko puno muškaraca pati od posttraumatskog stresa u Srbiji, kako je onda u Bosni? Više od 80.000 Bosanaca je poginulo u ratu na Balkanu. Posebno je u ovom pograničnom delu bilo teških borbi. Počinioci i žrtve sada žive na nekoliko kilometara udaljenosti.**

Srećem se sa vršnjakom Vukelićevog sina, Alenom. Ovaj čovek je usvojio Alena pre 26 godina.

(Kamera snima Alena, njegovog malog sina i njegovog oca, kako se pozdravljaju sa novinaricom ispred zgrade)

Alenov biološki otac je Srbin. Njegovu majku, bosansku muslimanku, silovao je srpski vojnik i ona ga je ostavila u ovoj bolnici kao bebu.

(Novinarka i Alen dolaze do bolnice)

MVDL: Ovo je specijalno mesto za Vas.

ALEN: Pa jeste... Ovo je bolnica gde sam ja rođen, bolnica gde sam ja ostavljen, bolnica iz koje sam usvojen.

MVDL: To je ukratko Vaša priča... I ko se starao o Vama dok ste bili beba?

ALEN: U stvari, celo medicinsko osoblje čitave ove bolnice o meni se brinulo nekih 7-8 meseci. Kada se više nisu mogli brinuti, jer ja sam već i rastao i bio sam jedina beba o kojoj su se brinuli, bio je oglas koji je izašao ovde preko Radija Goražde da će me dati na usvajanje i ako ima neko od dobrovoljnih usvojitelja, da se neko javi ako neko želi da usvoji dete.

(Kamera snima bolnicu)

MVDL (naracija): Radio poziv nije ulivao mnogo nade, jer koja bi bosanska porodica htela srpsko dete. Tokom prvih meseci o njemu je brinuo vratar bolnice. Hteo je da ga usvoji. Ali na kraju se radiju javio zapovednik španske vojske.

(Priča se vraća na Alenu)

ALEN: Međutim, kad je došao taj čovek da me usvoji, da me vidi, video je tu ljubav i vezu između mene i mojih tadašnjih usvojitelja, jer je mene otac svih sedam meseci vodio tu prekoputa, u ovu zgradu, svaki dan posle posla, jer su se tada sadašnje moje dve sestre uvek igrale sa mnom. I mislim da je to u stvari presudilo, u to vreme kada nije bilo ni vode, nije bilo ni struje, ničega, da se usude na takav korak i da usvoje dete.

MVDL: I od tog dana, on je postao Vaš otac?

ALEN: Pa to je za mene najbolji otac.

(U sledećoj sceni oni hodaju ka Alenovoj kući)

MVDL: Koliko je star Vaš sin?

ALEN: Tri godine.

MVDL: Baš kao njegov otac?

ALEN: Da. Prekopiran. *(Smeh)*

MVDL: Zaista? Isti kao Vi?

ALEN: Da.

(Novinarka i ekipa su u Alenovom domu, mali sin sedi na krevetu, Alen se igra sa njim. Tu je i Alenov otac koji ga je usvojio. Detetu se vidi lice. Alen donosi poslužavnik s kafom i stavlja ga na sto ispred svog oca koji komentariše kako je Alen domaćin)

ALEN: Aj' mi samo reci kad ja to nisam bio domaćin *(Smeh)*

MVDL *(pita oca):* Je li bilo teško reći Alenu?

ALENOV OTAC: Pa jeste bilo teško, ali ja i supruga smo se dogovorili da mu ispričamo pa šta bude da bude. I on je to prihvatio, malo je plakao.

ALEN: Bukvalno ni od čega napravili su nešto što je tada bilo nemoguće. Svi su im govorili: Vi to ne možete, nemojte ga usvajati, kako možete da usvojite tuđe dete, pogotovo što je moj otac Srbin... Oni su to uradili i rizikovali su prvo svoj brak, rizikovali su sve što su dotad postigli da bi mene usvojili. Jednostavno, ja sam im na tome zahvalan i oni su moji heroji.

MVDL: Htela sam da kažem da mogu da zamislim, ali zapravo ne mogu ni da zamislim jer je to tako... Mnogo je, tu je rat, silovanje, usvajanje, tu je dete, tu su pitanja, i tu je verovatno, mora biti, i mnogo bola.

ALEN: Otac je uvek bio uz mene i uvek mi davao podršku da upoznam biološku majku i biološkog oca. Zato što je znao kakav sam. Dobio sam poziv od jednog čoveka, kaže: Otac ti je tu, ja kažem: Izvini meni je otac na vikendici. Kaže: Ne taj, tvoj biološki otac. Tada sam upalio auto i umesto da odem na verski obred ja odem na kućna vrata, pokucam mu na vrata i predstavim se ko sam, šta sam, objasnim mu. On kaže: Znam ja dobro ko si ti. I kada smo popričali o tome, pričali smo u bašti, ja ga pitam: Zašto si to uradio? Šta te nateralo da ti siluješ neku ženu, da li je to bio neki hir...? Onda je on rekao da ništa nije uradio, sve je negirao. Ja kažem da imam DNK analizu, međutim, on meni kaže: To može biti falsifikat, to može biti da je lažno. Al sam video da laže, da u njemu stvarno ništa nema ljudsko.

MVDL: I to Vas ne čini ljutim kakvi nikad niste bili? Ta jednostavna činjenica da imate biološkog oca koji negira sve to. I eto, tu ste, njegov sin, a opet kažete da on nije ljudsko biće. To bi trebalo da Vas razljuti, ja mislim.

ALEN: Između nas dvojice postoji jedna velika razlika. On je odabrao drugu stranu, odabrao je da siluje, da ubija, da pljačka, što jednostavno nije u redu. U tome je suština. Ja ne mogu biti kao moj biološki otac jer ja mogu da raspoznam šta je dobro, šta je loše. Ja sam odgojen tako da nikoga ne mogu da mrzim, zato što je moj otac takav. Jer on da nije takav, on da je nacionalista, ja bih možda mrzeo Srbe ili nekoga, razumete? Ja ne mrzim apsolutno nikoga jer znam da nisu svi ljudi isto.

MVDL: Ovo mora da je emotivno i za Vašeg oca.

ALEN: Da. On je moj heroj.

(Sledeća scena. Planinski krajolik i magistralni put. U pozadini se čuje truba, svira melodiju koja podseća na poziv u rat. U kadar ulaze deca, uzrasta oko 7-8 godina, predvođena jednom ženom. Devojčica na čelu grupe nosi zastavu, u pitanju je izviđački odred. Deca koračaju, u pozadini se čuju bubnjevi u ritmu marša. Žena koja ih vodi počinje da peva himnu izviđača-poletaraca:

“Sitni dečko Žika Mika, došo je...” i više im da pevaju glasnije.

Čuje se kako deca pevaju stihove:

*“Poletarci povikaše da se oni slažu
Poletarci trk u krug
Viknu vođa stari drug”...*

(Dečija pesma se slabo čuje jer je zaglušuje zvuk bubnjeva)

MVDL (naracija): Ponovo nazad preko srpske granice nailazim na izviđački kamp. Još uvek popularna tradicija koja podučava mlade generacije o Srbiji i uči ih da vole svoju domovinu.

(Deca se postrojavaju, stariji izviđač viče: “Mladi izviđači, mir-no!”. Žena vođa izviđača, Beatina Živković, počinje da čita izviđačku zakletvu, a deca ponavljaju: “Dajem časnu reč... da ću čuvati svoju otadžbinu... Republiku Srbiju... Da ću dobro učiti... Biti vredan...”. Stariji

dečak-izviđač viče: Mladi izviđači poz-drav! Deca ponavljaju za njim. Novinarka ih posmatra. U sledećoj sceni ona razgovara sa tri starija dečaka)

MVDL: Pričala sam sa mnogo muškaraca u ovoj zemlji. I ono što je vrlo važno je zemlja, zemlja na prvom mestu.

(Dečaci klimaju glavom)

IZVIĐAČ: Da, da, vrlo važna.

MVDL: Je li? I vama isto?

(Svi klimaju glavom)

MVDL: Koliko godina imate, momci?

IZVIĐAČ: Ja imam 17 godina.

(Ostala dvojica kažu da imaju po 14)

MVDL: Još uvek ste mladi. I istorija ove prilično mlade zemlje...

IZVIĐAČ: To je mlada zemlja po definiciji, ali zapravo ima veoma dugu istoriju.

MVDL: Tako je. I ta istorija ima mnogo nasilja, mnogo rata, mnogo izgubljenih života. A istovremeno je važno da vi porastete zdravi i jaki...

IZVIĐAČ: Da, naravno.

MVDL: Naravno, kažeš?

IZVIĐAČ: Naravno. Moraš da budeš jak, moraš da podižeš porodicu, imaš decu, oni moraju da prenose tvoju kulturu, tako kultura opstaje.

MVDL: Kako tačno to funkcioniše? Ja sam ih Holandije i to nije mnogo snažno u mojoj zemlji.

IZVIĐAČ: Da, jer nema direktnih napada na Vašu kulturu i ne morate da imate taj jak nagon za preživljavanjem, da moraš da očuvaš svoju kulturu, jer jednog dana može da nestane. U ovoj

zemlji je drugačije, može da nestane za 20 dana, 20 meseci. Mi moramo da spasimo kulturu za iduće generacije.

MVDL: Na neki način, ti si ponosan na svoju zemlju, ona je prelepa... *(pokazuje rukom ka planinama)*

IZVIĐAČ: Da, i hoćemo da je sačuvamo. To je poenta priče.

(Sledi scena gde je novinarka opet u automobilu, a potom i u šetnji Kalemegdanom. Nakon toga, nalazi se u dvorištu prizemne zgrade u koju se sprema da uđe)

MVDL (naracija): Mislim da još nisam ni sletela, a jedna žena na aerodromu u Beogradu me je pitala: Šta ćete raditi u Srbiji? Sigurno ste ovde zbog posla?

Ja joj ispričam: Da, u Srbiji sam da nađem odgovor na pitanje kako je to biti muškarac ovde. Pogledala me je pažljivo i rekla: Srpski muškarci izgledaju veoma snažno i ponekad i malo agresivno. Ali u suštini su veoma osetljivi.

(Prilazi toj kući i rukuje se sa dvojicom muškaraca, ratnih veterana od kojih je jedan Mile Milošević iz Srpskih ratnih veterana)

MILOŠEVIĆ: U pravu je sto posto, to što je rekla. *(Misli na ženu sa aerodroma iz novinarkine priče, prim. aut)*

Svi vole da nas nema. I naša porodica, i familija, i država i svi.

MVDL: Nema mesta u ovom društvu za veterane koji su traumirani?

MILOŠEVIĆ: Da, to je tačno. Mi smo jedina država na svetu koja nema zakon o ratnim veteranima. Mi smo nevidljivi u našem društvu. Nas ima oko 400.000 u Srbiji, al nas nema nigde. Prepušteni smo sami sebi da pomremo.

MVDL (naracija): Srpski veterani mogu da dobiju penziju samo ako su fizički ranjeni. Oni sa mentalnim tegobama ne dobiju ništa. Takođe, nemaju nikakvu pomoć u prevazilaženju svoje traume.

(Njih dvoje dolaze do spomenika palim borcima Opštine Rakovica u ratovima 1990-1999)

MVDL: Šta je ovo?

MILOŠEVIĆ: Ovo je spomenik palim borcima. Ovo su ljudi koji su poginuli, samo jedan deo u Rakovici u Beogradu. Ima nas 50. I mi smo ovo podigli sami spomenik, jer država nam nije dala. Nije dozvolila. I onda smo mi to uradili u toku noći, na crno, i postavili taj spomenik bez dozvole.

MVDL: Znači ovo je tajni spomenik?

MILOŠEVIĆ: Da, da, tajno. Bez dozvole, bez ičega.

MVDL: Sami ste ga podigli?

MILOŠEVIĆ: Sami, od naših sredstava. Bez pomoći države. Inače u Beogradu imate 1002 poginula borca, a nemate spomenik.

(Ulaze unutra, Milošević je uvodi u prostoriju punu dokumentacije o učesnicima rata, sa registratorima od poda do plafona.)

MILOŠEVIĆ: Ovo je naša arhiva. Mi imamo 60.000 članova i jako sam ponosan na to. Mi smo najveće udruženje u Srbiji. Evo vidite. *(Pokazuje joj jednu od fascikli)* Znači svako ima sliku, gde je bio, gde je ratovao, njegovi podaci, sve komplet je ovde. Eto ovaj je iz Šapca... Da vidimo gde je bio ovaj dečko. Bio je na Kosovu, vidite. Rođen je '79. godine. Mlad dečko je bio. Požarevac, Pančevo... Iz svih gradova imamo.

MVDL: Znači Vi ste praktično posvetili svoj život ovome?

MILOŠEVIĆ: Da.

MVDL: Možda čak i spavate ovde ponekad? *(Pokazuje na metalni krevet na kome su ćebe i dokumentacija)*

MILOŠEVIĆ: Da, da.

MVDL: Je l' da?

MILOŠEVIĆ: Da, više puta. Tu mi je najlakše kad sam ovde sa mojim drugovima, znate. S njima sam mnogo muka, bola, proživio na tim ratištima. Jako mi je žao što ću umreti verovatno, a država neće da nas prizna.

(Miloševiću počinje da podrhtava glas. On vraća fasciklu na mesto, okreće se opet ka kameri i uzdiše suznih očiju)

MVDL: Pa šta radite dok sedite ili ležite ovde? Šta Vam prolazi kroz glavu?

MILOŠEVIĆ: One kompletne slike rata mi dolaze u glavi. Svaku borbu, svaku bitku, svakog druga koji sam izgubio. On mi dolazi tu u san, razumete. To su mnogo teški košmari, to Vam ne mogu opisati kako je. To je nepodnošljivo. I onda ostanem tu sam, i tu budem sam cele noći, ne idem kući nigde i nekako to lakše prebrodim, verujte. Prosto, razgovaram sa njima. Kao da su oni tu pored nas ovde. Šta ću, to je jače od mene, ja ne mogu da se borim s tim.

MVDL: Da li je ovo jedino mesto u Srbiji gde se osećate sigurno?

MILOŠEVIĆ: Mesto na svetu, od ove arhive ovde. Tu sam nekako najsigurniji, ja čuvam njih, oni čuvaju mene. Šta da radimo. Čuvamo jedni druge.

Pa nema svrhe živeti više. Mnogi su se moji drugovi ubili kad su došli sa ratišta. Oni su se ubili, skakali su sa zgrade, besili se, pucali su pištoljem (*pokazuje na glavu*) i ubijali su se. Mnogi.

MVDL: Da li ste ikada sami razmišljali da počinite samoubistvo?

MILOŠEVIĆ: Da... Da. Mislim da je to najbolje. Onda bi bilo lakše... I meni i mojoj porodici.

MVDL: A zašto bi to bilo bolje za porodicu?

MILOŠEVIĆ (*sve se teže suzdržava da ne zaplače*): Pa i moja porodica pati, sama. Moja deca pate.

(Sleže ramenima i počinje da plače. Okreće se ka policama sa registratorima da mu se ne vide suze, namešta ih. Okreće se opet ka kameri, ne uspeva da se suzdrži. Opet se okreće policama, pomera fascikle. Naslanja se u jednom momentu na policu rukom, stavlja glavu na ruku i počinje da jeca. Kamera i dalje snima)

MVDL (naracija): Uprkos svemu, Mileta Miloševića obuzima ta ljubav prema otadžbini na koju sam svuda u Srbiji naišla. I deca se vaspitavaju tako, sve do danas.

MILOŠEVIĆ (*kroz suze*): Što bi oni patili? Zašto?

(Kamera se vraća u Kalemegdansku tvrđavu. Jedan čovek podiže dete na vojno vozilo iz muzeja. Pojavljuju se trojica fizičkih radnika s početka filma)

RADNIK: Šta, biti jak, šta. Brani svoju zemlju, šta drugo.

(Druga dva radnika se kikoću)

RADNIK 2: Pa da.

RADNIK 3: Isto, sve isto.

(U finalnom kadru, kamera opet snima unutrašnjost Kalemegdana, top ispred Vojnog muzeja. Majka spušta dete sa topa na koji ga je prethodno popela)